

פרשת לך לך

ברית כמחויבות

חשיבותו של הנושא הנבחר

ברית בין הבתרים המתוארת בפרשת לך לך, הייתה אירוע מכונן בחייו של אברהם, ובחיי האומה העברית כולה. ברית היא הסכמה בין שני צדדים, הכוללת, בדרך כלל, מחויבויות של הצדדים זה כלפי זה. בחיי היום-יום שלנו אנו קשורים ב"בריתות" שונות עם אנשים שונים. למשל: "ברית" בין מורה לתלמידים בכיתה, "ברית" בין חמות וחם לחתן החדש וכדומה. לעתים הברית מוגדרת וכתובה, למשל בהסכם ההעסקה הנחתם בין מעסיק לעובד, לעתים ה"ברית" היא "הסכם בלתי כתוב" הנוצר מתוך קשר טבעי בין הצדדים, למשל בין בניו להוריהם ובין חברים. ברוב ה"בריתות" האלה יש מוסכמות מקובלות, ואף על פי שאין הסכם כתוב בין הצדדים, כל צד יודע מה מצופה ממנו. בדרך כלל, בעצם הכניסה למצב החדש (הגעה של תלמיד לכיתה, תחילת חברות בין ילדים, השתתפות בפעילות תנועת הנוער וכדומה), אנו כאילו "חותמים על ההסכם" ומקבלים עלינו את המחויבויות הכרוכות בקשר החדש (אלא אם כן הוגדר אחרת). כל צד ב"ברית" מצפה שהצד השני יעמוד בהתחייבויות המצופות ממנו, ואם הוא לא יעמוד בהן, הוא ירגיש מאוכזב ואפילו מרומה. במדור מפרשה לדרשה מלי מסבירה שלא תמיד קל לעמוד בהתחייבויות, אך לעתים עצם ההתחייבות מסייעת לנו להתאמץ ולמלא את מה שנדרש מאתנו, ואז אנו מרגישים סיפוק גדול אף יותר. בחיים הבוגרים העמידה בהתחייבויות הינה חלק מרכזי והכרחי בחיי היום יום בחברה, בקהילה וכמובן במדינה.

כתוב בפירוש - עוד פירוש על מדור הפרשנות

במדור זה ספורנו מסביר את אמירתו של ה' "אני הנה בריתי אִתְּךָ", ואומר שהכוונה היא שכעת יקיים ה' את הברית שכרת עם אברהם. הפירוש שלפנינו פשוט יחסית, ועל כן הדיון בין הילדים במדור מתמקד במיידיות, במילה "עתה" המשדרת נכונות ורצון לקיים את הברית מיד. בסוף פסוק ד' (המופיע בחוברת) מציג ה' את הצד שלו בעסקה: הבטחה שמאברהם יצאו עמים רבים. בפסוקים הבאים מוסיף ה' על הבטחה זו ואומר שהברית היא בינו ובין זרעו של אברהם בכל הדורות (בפסוק ז'), כמו כן הוא מבטיח לאברהם את ארץ כנען למגורים (בפסוק ח'). בתמורה ה' מבקש שאברהם יתהלך לפניו (פסוק א', מופיע בחוברת) שאברהם ובניו יעשו ברית מילה (פסוקים י"א-י"ד). אפשר לשוחח עם התלמידים על עצם הברית, מה מבטיח האל? מה נדרש מאברהם, והאם "כדאי לו" לחתום על הברית?

נאה דורש - עוד מילת הסבר על המדרש

המדרש מבקש להסביר ביטוי סתום מעט בפסוקים מן הפרשה. בפנייתו של אלוהים לאברהם הוא אומר לו: "התהלך לפני והיה תמים" – מה משמעות הדברים? המדרש טוען שמילים אלה הן ציווי על אברם להיות תמים (=שלם) בהתנהלותו מול הקב"ה.

מדוע נבהל אברם? על פי המדרש, אברם חשש שהציווי להיות תמים משמעותו שהוא עדיין אינו תמים, כלומר שיש פגם במעשיו, "דבר מגונה", והוא פונה לאלוהים לברר מהו הפגם הזה. לשאלה זו אלוהים עונה, כביכול, בפסוק הממשיך: "ואתנה בריתי ביני ובינך" – הפגם אינו במעשיך אלא בכך שעדיין לא כרתת עמי ברית – את ברית המילה. דברים אלו מרגיעים את אברם כיוון שהחשש שיש פגם במעשיו הוסר.

הרחבה על ברית המילה – בספרות חז"ל אפשר למצוא ביטויים רבים לתפיסה הרואה בהסרת העורלה אקט של השגת שלמות גופנית, תפיסה שלפיה אלוהים ברא את האדם "לא שלם" והאדם עצמו נדרש להשתתף בהשלמת המשימה, באמצעות ברית המילה.

תפיסה זו קשורה גם בעניין לאומי: ברית המילה מבטאת את השייכות לעם ישראל, קבלת הזהות הלאומית היא העושה את האדם לשלם. אפשר להניח שחז"ל הדגישו כל כך את התפיסה שברית המילה מבטאת שלמות משום שבתקופת חז"ל שלטה התפיסה היוונית-רומית שהאדירה את יופיו של הגוף הגברי, תפיסה שהתבטאה בין השאר, במשחקי הספורט שנערכו בעירום מוחלט. תפיסה זו גרמה לרבים מהיהודים המתיוונים לנסות להסתיר את ה"פגם" שלהם – ברית המילה. חכמים יצאו נגד ניסיונות התיוונות אלו, וכדי להיאבק במתיוונים ובגישתם, הם חזרו והדגישו שהמילה אינה פוגמת בגוף, אלא להפך – מביאה לשלמותו דווקא.

במדור **חומר למחשבה** מובא קטע מתוך מגילת העצמאות. זו הזדמנות להציג בפני התלמידים את המסמך, ולהזכיר שלמדינת ישראל, שלא כמו מדינות אחרות, אין חוקה, אך מגילת העצמאות היא מסמך מכונן, ויש לה משמעות ומעמד בחוק הישראלי.

מצד שני – לפיתוח הדילמה המוצגת

הדילמה עוסקת במחויבות הפרט לכלל ולהפך. פעמים רבות לפרטים יש תחושה שהכלל (החברה, הקבוצה, המדינה) "חייב" להם, הדבר בא לידי ביטוי בתלונות על מס הכנסה, על הצבא וגם על הדרישה לנקות את הכיתה...

נקודת המוצא החינוכית צריכה להיות שהחברה קיימת לטובת הפרט, ולכן כל דרישותיה ממנו צריכות לנבוע מהצורך של החברה להמשיך לפעול בשבילו.

נקודות למחשבה: השאלה צריכה להיות: "מה היה קורה אילו כולם היו משתמטים"? כיצד הייתה המדינה מתנהלת ללא תשלומי המסים? מי היה מגן על המדינה ואזרחיה אם לא היה גיוס חובה? כיצד הייתה הכיתה נראית ללא תורני הניקיון? וכו'. עם זאת, אפשר להסביר, שזכותם, ואפילו חובתם, של האזרחים לבדוק שוב ושוב שדרישות המדינה מהם מוצדקות.

